

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK

Oponentský posudek
na práci pana PhDr. Vojtěcha Hájka
„Civilní vrtulníky v poválečném Československu a jejich využití v aeroklubech
Svazarmu“, rkp. 266 stran + 31 stran příloh, Praha 2019

a) Aktuálnost zvoleného tématu

Téma doktorském disertace sice nepatří k příliš aktuálním, přesto obsahuje téma zaměřené na speciální oblast vývoje letectví – civilní vrtulníky v rámci SVAZARMu – v podmínkách centrálně plánovaného hospodářství s vojensko-strategickým akcentem. SVAZARM působil de facto jako civilní záloha ozbrojených složek, zejména armády. Ostatně problematika využití vrtulníků v civilním sektoru, především ve zdravotnictví je dnes aktuální, jak s ohledem na poskytovatele těchto služeb, tak na oblast zásahu i doletu.

b) Splnění sledovaného cíle

V úvodu disertace autor uvádí, že „cílem této práce je analyzovat vývoj civilního vrtulníkového letectví v poválečném Československu s přihlédnutím především k vývoji domácích vrtulníků a jejich využití v aeroklubech. Provoz s čs. vrtulníky HC-102, popř. sovětskými Mi-1 měl v aeroklubovém prostředí jistá specifika, která si tato práce klade za cíl odhalit a blíže popsat“. (s. 13) V abstraktu práce se však uvádí poněkud posunutý cíl disertace: „Předkládaná práce pod názvem *Civilní vrtulníky v poválečném Československu a jejich využití v aeroklubech Svazarmu* se zaměřuje především na provoz vrtulníků v československých aeroklubech v kontextu světového, evropského a českého vývoje vrtulníkového letectví.“ (nepaginováno). Cíl vyjádřený v abstraktu je širší a lépe vyjadřuje zaměření práce. Jestliže jsem v posudku k předchozí verzi disertace psal, že cíl není příliš precizně vysvětlen ani vyjádřen, tak to platí i pro přepracovanou verzi.

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK

c) Zvolené metody zpracování

Přepřpracovanou verzi disertace kromě úvodu a závěru tvoří pět až příliš atomizovaných kapitol, které činí obsah i disertaci zcela nepřehlednými. Podkapitoly jsou příliš krátké, často jeden odstavec. V nové verzi disertace sice došlo v Úvodu k doplnění odstavce s pěti otázkami, které si autor položil, avšak jsou bez bližšího slovního uvedení a mají charakter jakéhosi appendixu této úvodní kapitoly. Došlo k přeformulování názvu první kapitoly (Kritika pramenů a literatury a metodologická východiska) a k odkazu na digitálně přístupné dokumenty z Archivu bezpečnostních složek, vložení odstavce o dokumentech organizací a doplnění odkazů na audiovizuální dokumenty Vojenského historického ústavu. Rozšířena byla kapitola věnovaná orální historii (1.9). Nová je podkapitola Metodologická východiska (1.10), která však na rozdíl od názvu jen popisuje význam techniky v zemích bývalého Východního bloku a význam výpovědí narátorů. V podkapitole 4.4.1 přibyl nový úvodní odstavec o výběru personálu. Podle obsahu chybí podkapitola 2.2.2, neboť po podkapitole 2.2.1 následuje hned podkapitola 2.2.3. Nelogický je sled podkapitoly 2.3 (Vývoj a výroba vrtulníků v českých zemích), která zachycuje vývoj od čtyřicátých let 20. století do roku 1972 a následné podkapitoly 2.3.1 (Vývoj a zkušenosti do roku 1945), která se zabývá vývojem v českých zemích před první světovou válkou a v meziválečném období. Podkapitoly 4.1.1, 4.1.2 ani 4.1.3 nemají vztah k pojednávanému tématu civilních vrtulníků.

Až na stránce 117 se čtenář seznámí alespoň stručně s organizací SVAZARMu. V poznámce č. 367 chybí správný odkaz na kapitolu. Pokud se v práci operuje s termínem „normalizační proces“, bylo by na místě jej stručně charakterizovat a podrobněji (s ohledem na téma práce) se zaměřit na to, zda právě civilní vrtulníkové letectví nemohlo sloužit jako jistý druh „útěku“ pro mladou generaci od všední „normalizační“ reality.

U grafu č. 1 zůstala nelogičnost názvu grafu pod ním a nestandardní odkaz do poznámky; u grafu č. 2 a 3 jsou opět uvedeny odkazy na zdroje pod čarou. Stejně jako v předešlé verzi, i v této grafy č. 1 č. 2 i č. 3 zůstaly bez jakéhokoliv komentáře. Kapitola 3.5.1 (Stručný nástin vývoje policejního letectva na československém území) je bez souvislosti s tématem disertace. V přepřpracované verzi autor sice umístil názvy tabulek nad ně, avšak ponechal nestandardní

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK

uvádění zdrojů tabulek do poznámek prostřednictvím odkazů v názvech tabulek. Příloha byla rozšířena o dvě Časové osy, Technická data a výkony vybraných vrtulníků (v původní verzi uvedeny v textu) a Axonometrické nebo technické nákresy vybraných vrtulníků.

d) Výsledky disertace včetně nových poznatků

Přepracovaná verze disertace obsahuje oproti původní poněkud rozšířený závěr. K původnímu závěru přibyl jeden odstavec a zcela neorganicky (po třech hvězdičkách) byly připojeny čtyři nové odstavce. Závěr na vyřčené hypotézy reaguje jen částečně. Na některé otázky autor v závěru odpověděl, na některé jen částečně, na další nikoliv a musí se vlastně pracně hledat v celé práci. Na první otázku (Jak se vyvíjelo vrtulníkové létání v lidově-demokratickém a později socialistickém Československu mimo armádní struktury?) autor v závěru odpověděl; na druhou (Jaký vliv na výběr pilotů, podobu výcviku a technickou vybavenost aeroklubů měla Československá lidová armáda, která se v prvních letech nezbytně finančně, materiálně i personálně podílela i na rozvoji civilního vrtulníkového létání u nás?) jen částečně; na další otázku (Jak v té době probíhal vývoj vrtulníků československých výrobců a proč byl nakonec počátkem sedmdesátých let dvacátého století přes mnohé slibné náběhy zastaven?) musí čtenář odpověď v závěru hledat; na předposlední otázku (Jaké profesní uplatnění nacházeli piloti vrtulníků, vycvičení v rámci československých aeroklubů, kteří se nechtěli nebo nemohli stát vojáky z povolání?) autor v závěru odpověděl; poslední otázka (A měl tento výcvik nějaký vliv na pozdější využití vrtulníků před rokem 1989 v československém civilním sektoru?) zůstala v závěru nezodpovězena.

e) Význam pro praxi / pro další rozvoj vědy

Práce de facto opakuje známé skutečnosti ohledně typů a konstrukcí vrtulníků, tedy technických údajů (včetně autorem citovaných atlasů, příruček a webových portálů). Nedostatečně však byly vytěženy autorem zkoumané nepublikované archivní fondy, které mohly mít větší význam pro další rozvoj vědy a techniky, stejně jako absence konfrontace

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK

výpovědí pamětníků (narátorů). Autor provedl určitou sumarizaci konstrukčního a institucionálně-administrativního vývoje v období tzv. státního socialismu.

f) Splnění podmínek samostatné tvůrčí vědecké činnosti vědecké práce; původní a autorem disertační práce publikované výsledky nebo výsledky přijaté k uveřejnění (§ 47, odst. 4 zákona č. 111/1998 Sb. a čl. 28, odst. 1 SZŘ).

Přestože se jedná o přepracovanou verzi disertace, podle oponentova názoru se i nyní pohybuje na úrovni spíše nedoporučit k obhajobě. Oponent nezpochybňuje autorem vynaloženou práci do předložené (přepracované) disertace, zejména snahu využít nepublikovaných fondů uložených v českých i ve slovenských archivech na ústřední či regionální úrovni, soukromých archivů a dobovou a současnou odbornou literaturu. Stejně jako v minulém posudku však oponent nevidí posun v jejich využití. Doplněna byla literatura jednak o doporučené práci (Studie o technice v českých zemích 1945–1992) i z vlastní iniciativy autora (J. R. Chilese, Thd god machine, J. Le Goff, Paměť a dějiny, O významu členství v KSČ, I. Pejčoch, Útěky za železnou oponu, L. Rykl, O významu členství v Komunistické straně Československa, Ch. R. Smith (ed.), U.S. Marines in the Korean War, Hayden WHITE, Tropika diskursu, I. JAKUBEC, Symbióza dějin věd a techniky a hospodářských a sociálních dějin, v internetových odkazech Pokládání min z vrtulníku, Úřad pro civilní letectví ČR). Stejně jako v předešlém posudku musím konstatovat, že v práci nenalezneme ani kritiku pramenů, ani jejich interpretaci, ani výpovědní hodnotu či konfrontaci výpovědí narátorů s archivními dokumenty.

g) Doporučení či nedoporučení k obhajobě

Těžko lze souhlasit s konstatováním, uvedeným na konci práce (s. 264), že se jedná „o přepracovanou verzi, do které byly v celém textu i v přílohách strukturálně zapracovány úpravy dle připomínek oponentů“. Procentuálně se text disertace s minulou verzí shoduje v 89 % a textově je práce o 9 stran textu dokonce kratší a na doporučení oponenta o 14 stran příloh obsáhlejší (technická data jednotlivých typů vrtulníků byla podle doporučení přesunuta

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK

do příloh). Posuzovaná nynější přepracovaná verze doktorské disertace při posuzování vzbuzuje rozpačitost. Na jedné straně autor některá doporučení oponenta respektoval, jiná zůstala nevyslyšena. Oponent by předpokládal hlubší zásahy do struktury práce i jejího obsahu, což se nestalo. Dokonce lze označit provedené úpravy zčásti za zcela kosmetické či formální. Vzhledem k tématice doktorské disertace a jejímu přepracování navrhuji práci nedoporučit k obhajobě.

Praha 6. února 2020

Prof. PhDr. Ivan Jakubec, CSc.

Ústav hospodářských a sociálních dějin
FF UK